

ИСТОРИЈАТ И РАД ЗАВОДА ЗА ДЕЗИНФЕКЦИЈУ, ДЕЗИНСЕКЦИЈУ И ДЕРАТИЗАЦИЈУ ГРАДА БЕОГРАДА

Историјати

У историји епидемиологије, дезинфекција је била прва ефикасна противепидемијска мера, која се могла спроводити у спречавању и сузбијању заразних болести.

У Србији је она везана за институцију карантина, која је установљена за време владавине Кнеза Милоша Обреновића. На предлог Др. Нађа (поштанског лекара који се бавио спречавањем и сузбијањем заразних болести), донета је привремена полицијски правилник за рад у карантину. Карантини које је успоставио Кнез Милош, по утледу на сличне у Аустроугарској (Земун), били су лоцирани на границама Србије (Алексинац), као и на домак Београда. За управника карантина Кнез Милош је поставио свог личног лекара Др. Карла Пацека, пореклом Словак, који је завршио медицину у Бечу. (1)

Према првом правилнику, сви људи који су се налазили у њему морали су се кућати, прати лично рубље и искувавати га.

Поред тога као једна од дезинфекционих мера уведено је "кађење димом" свих просторија у карантину, као и људи у њима.

Даљом организацијом административне управе у Србији 1865. године, уместо ранијих "попечитељства" оформљено је 6 министарства. Здравствена служба уопште, а посебно јавна здравствена служба, постојала је тада као у свим европским земљама, министарству унутрашњих дела.

Веома значајно је да је у том временском периоду др Стеван Милосављевић ("Банабак") израдио прве прописе о јавној хигијени. Овим прописима је обухваћена: асанација улица, диспозиција хуманог феџеса, као и снабдевање водом. Такође је др. Милосављевић дао и прве прописе о дезинфекцији код нас. Он је један од првих лекара који је завршио медицину у Паризу и 1885. године пренео своја искуства на пољу асанације и дезинфекције у наше пределе. (1)

Један од највећих организатора здравства у Србији др Владан Ђорђевић 1881. године доноси први закон о "Уређењу санитарске струге у чувању народног здравља". На основу овог закона основане су прве хемијске и бактериолошке лабораторије у Србији. Такође овим законом је регулисано, по утледу на иностранство, прво пријављивање заразних болести. (1)

Прву бактериолошку лабораторију код нас основао је др Морис Були, јеврајин по пореклу, који се претходно обучавао код чувеног професора Wasermana. Поред бактериолошке лабораторије основана је и хемијска. Ове лабораторије су биле смештене у суштерену тадашње зграде управе водовода, на углу Змај Јовине улице и улице Браће Јуковића. Док се рад хемијске лабораторије ограничавао на контролу животињних намирница, колико је у то време било могуће, докле је рад бактериолошке лабораторије био усмерен на анализу воде за пиће. (2)

На прве тисане шралове о постојању једног првог завода за дезинфекцију nailазимо у Београдским општинским новинама из 1902. године у "Годишњем извештају Градског физикалног града Београда за период од недеље 31. децембра 1900. године до 29. децембра 1901. године, у делу о раду Градског завода за дезинфекцију".

27. октобра 1901. у релативу министарства унутрашњих дела Србије (архив Српје), заведено под бројем 8541 "Министар грађевине шаље план и

предрачун за грађење зграде коју мисли општина подићи на оцену, да ли одговара санитарским прописима”.

У реџистру министарства унутрашњих дела Србије, под бројем 6971 (архив Србије) од 8. јула 1901. год. заведена је наруџба 2 апарата за дезинфекцију из Берлина и Келна и биће монтирани до 10. септембра.

23. јула се моли да се наруче апарати за дезинфекцију тробља и нужица из Турске. Реџистар министарства унутрашњих дела Србије бр. 7458 (Архив Србије).

Београд је између 1903. и 1904. године добио зграду Завода за дезинфекцију која је се налазила на месту парка испред данашње Екномске факултета, а за време владавине Александра Обреновића. Таква локација је била потребна у првом реду из епидемиолошких разлога, односно због близине железничке станице, а по савету његовој личној лекара др Владана Борђевића. Овај први дезинфекциони завод био је од непроцењиве користи на пољу дезинфекције, како за време Балканских ратова 1912. године, тако и за време Првог светског рата 1914.-1918. године. За време окупације Београда од стране Аустроугарске војске 1915.-1918. године, апарати су услед обилног рада били преоптерени. Са апаратима који су све ово издржали није се могло дуже рачунати, утолико пре што су се потребе послератног Београда, након ослобођења и стварања нове државе, повећавале из дана у дан. Подизање једног великог модерног дезинфекционог завода било је све неопходније. (3) У међувремену подизани су привремени објекти, као што је била зграда код стари тробља, у којој је вршена дезинфекција ствари намењених за продају у старишарницама. Дезинфекција је овде вршена формалином па су се могли дезинфицирати и предмети од крзна и други одевни предмети, али је потреба материјала била велика и дезинфекција скупа. Ова зграда је касније срушена.

Стога је 1928. године Одсек јавне хигијене Општине града Београда, ангажовао др Мориса Булија, Вд шефа јавне хигијене О. т. Б. *1, по струци бактериолога, са циљем да поднесе детаљан извештај о изградњи једног модерног дезинфекционог завода. Претходно је др Були обилао већину сличних установа у Немачкој, Француској, као и у Загребу.

Зидање новог завода за дезинфекцију Општине града Београда завршен је 15. децембра 1932. године у улици Франца Де Переа бр 10., и одмах је започео са спровођењем инсталација и постављањем апарата. Завод је био опремљен са:

- 2 универзалним "Рубнер-овим" апаратом,
- формалинским дезинфекционим апаратом (са сниженим притиском),
- парном машином за прање рубља,
- казаном за прање рубља,
- центрифугом за веш,
- сушионицом,
- опремом за дезинфекцију санитарских возила,
- и разним дезинфекционим прибором

Све машине и апарати су били најновијег типа, а набављени су у Немачкој, на рачун репарација из првог светског рата. Пре пуштања у рад новоотвореног Завода, извршена је проба којој су присуствовали наши најпознатији стручњаци. Завод за дезинфекцију пуштен је у рад 1933. год.

Са обзиром на чињеницу да се дезинфекција обављала у самом Београду, али и у његовој околини, набављена су и нова превозна средства, а повећан је и број стручног особља Завода. (4) О значају овог новог завода говори и податак о повећању извршене посла. У 1923. год. извршена је дезинфекција 34.733 м³, а 1933 69.710 м³. Уз то се велики број на велики број приватних позива није могло одговорити због великог обима посла.

Због малих болничких капацитета већина болесника од заразних болести морала је бити изолована у стану болесника. Стога су дезинфекција у току, као и завршна дезинфекција, које је вршио Завод, биле једине реалне противеписидемијске мере.

Дезинфекција у току, вршила се код свих нехоспитализованих болесника, а посебно код оболелих од туберкулозе, обзиром на стогу инциденте и преваленције ове болести после Првог светског рата. Дезинфекцијом у току болести обухваћено је: посуђе, рубље болесника, његова постељина и сви предмети са којима је болесник долазио у додир.

Завршна дезинфекција вршена је формалинским апаратима односно формалинском паром у свим случајевима када болесник умре, оздрави или се хоспитализује. Завршна дезинфекција је била обавезна према тадашњим законским прописима код: туберкулозе, тубушног тифуса, шарлаха и дифтерије.

Упоредо са радом на дезинфекцији, појављују се и први научни радови из ове области. Тако Тадић Р. 1928. год. врши први контролисани теренски експерименти код војника клицоноша цереброспиналног менингитиса. (6)

Нешто касније Иванић С. 1932. даје прве резултате ефикасности појединих дезинфекционих процедура путем бактериолошких испита. (7)

Истовремено са дезинфекцијом примењивала се и дезинсекција. У прво време највише је рађена дезинсекција путем апарата за дезинсекцију (искувавањем), односно на терену путем "Бурел дезинфекциор-а", касније названо "Српско буре". (8)

Како су заразне болести по свом морбидитету представљале озбиљан епидемиолошки проблем и после I светског рата, због обима рада, саграђена је нова, мања дезинфекциона институција на углу Улице 29. Новембра и Црча Вашингтона (од које 1945. год. настаје Градски завод за здравствену заштиту 2).

Даљом организацијом здравствене службе Завод за дезинфекцију је пришао Одсеку јавне хигијене. Како се при Заводу сироводило и лечење од паразитарних болести, посебно скабијеса, 18. маја 1936. године при Дезинфекционом заводу Града Београда, отворена је посебна станица за сузбијање скабијеса.

Октобра 1947. године на 33. седници Извршног одбора Народног одбора Града Београда, одлучено је да се из Дезинфекционог завода издвоји епидемиолошка служба.

У циљу јачања делатности дезинфекције, дезинсекције, дератизације у Заводу су 1956. године припојени: Предузеће за дезинсекцију, "дезинсекција", које је радило при Заводу за заштиту здравља СР Србије, служба дезинфекције која је са Епидемиолошком службом 1947. год пребачена у Градски завод за здравље, као и ООУР "Санитарца" - Цијан - Сили. Тако је решењем НО среза Града Београда бр. 9182/56, формиран Завод за дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију, како се и данас зове.

Због изградње аутопута Београд-Ниш, Завод је морао бити дислоциран Дезинфекциони завод Града Београда у улици Франца Де Пере-а. Нови завод са новом опремом завршен је 1967. године у Жарковачкој улици бр. 14, и био је опремљен са:

- две стерилизационе вакуум Т-Гас коморе (хладна стерилизација),
- лабораторијом за припрему ДДД средстава,
- санитарним пропусником,
- специјалним бункером за чување отровних материја,
- одговарајућим сјајним простором за испитивање ДДД средстава,
- модерно опремљеном периферијом рибља,
- апарате за замаљивање са земље,
- великим возним парком
- и другим разноврсним прибором и опремом

Овим проширењем Завод за дезинфекцију града Београда је знатно проширио своју делатност и постао један од најмодернијих у Европи, а мере дезинсекције су проширене не само на здравство, него и на пољопривреду. (14)

У то време почиње и систематски рад на сузбијању анофелизма ларвицидним средствима, авионским прскањем аеросолом и апаратима за замаљивање шума и паркова.

1972. године Завод за дезинфекцију се увођењем систематске гератизације града Београда на целој његовој територији, сврстао у најнеоходније институције превентивне медицине код нас.

Данас Завод има 108 стално запослених и то:

- ЗДРАВСТВЕНИХ РАДНИКА:

1 доктор медицинских наука, 4 лекара специјалисте, 2 лекара на специјализацији, 2 лекара опште медицине, 6 здравствених радника са вишом спремом, 20 здравствених радника са средњом спремом, 1 радник са нижом стручном спремом.

- ЗДРАВСТВЕНИХ САРАДНИКА:

1 доктор ветеринарских наука, 1 ветеринар специјалиста, 1 ветеринар на специјализацији, 2 Мр сц технологије, 1 Мр сц хемије, 1 дигл.технолог, 1 Мр сц биологије, 2 дигл. биолога, 4 дигл. агронома.

- АДМИНИСТРАТИВНИХ РАДНИКА и ТЕХНИЧКОГ ОСОБЉА:

5 радника високе стручне спреме, 7 радника више стручне спреме, 14 радника средње стручне спреме, 32 ВКВ, КВ, и ПК радника.

Завод за ДДД сарађује са више научних установа:

- Биолошки институт "Синиша Станковић",
- ИНЕП, Завод за пестициде Земун,
- Институт за медицину и радиолошку заштиту Др. Драгомир Карајовић - Београд,
- ВМА
- Завод за заштиту здравља Србије,
- Завод за заштиту здравља града Београда,

Ова сарадња се врши због:

- Тестирања популације индигених глодара и ефекатна систематске гератизације на територији града Београда;
- Смањења негативних последица примене препарата на природну флору;
- Сагледавања негативних последица у примени пестицида на директне извођаче ДДД послова.

Завод самостално производи и развија препарате међу којима и многе за кућну употребу:

- 1) С. Милосављевић, "Историја медицине", Медицинска књижара Београд, 1953. 1023-1044.
- 2) Градски завод за заштитну здравља, "40 година рада и развоја" Београд, 1987.
- 3) "Београдске новине", 1933. 12-17
- 4) С. Милосављевић, С. Јанковић, В. Белак, В. Радоњић, Р. Јовановић, и М. Јовановић, "50 година Завода за дезинфекцију, дезинсекцију, и гератизацију Београд".
- 5) Р. Тадић, Клицоноше са менингококама у војсци, "Гласник централног хигијенског завода" 1928, 7, 785-900.
- 6) С. Ивановић, "Резултати контроле дезинфекционих средстава", "Гласник централног хигијенског завода 1932", 1-2, 1-6.
- 7) С. Борјановић, "Савремени погледи на инсектицидна средства", "Гласник хигијенског института" 1954. 1-2, 28-41.
- 8) С. Милосављевић, "Лично саопштење"